

OMAKA TILLSAMMANS ...

... men Yvonne Lombard och Lennart Helsing leker bra ihop.

ISÅR MEN IHOP

Hon vill ha luft och han vill sitta inne och tänka. Dörröppningen i sommarhuset på Fårö är både gräns och mötesplats för Yvonne Lombard och Lennart Helsing.

1+1=3 DYNAMISKA PAR

FÅRÖ I HÖGSOMMARKONTRAST. Ljus kalksten, mörka raukar, här är röllekan rosa, backtimjan lysar lila och en stor gröngul, handmålad postlåda visar vilket hus vi ska svänga av vid. Runt hörnet, mitt i solens blickfång, sitter Yvonne Lombard. Hon är brun som en pepparkaka, tänder och glasögon bländvita. En optiker hjälper henne att leta den rätta uppnosiga modellen, men hon målar dem själv med plastfärg för det är omöjligt att hitta rätt kulör.

Intill henne ligger huset med sex meter till tak och skuggig svalka. Där inne sitter Lennart Helsing och röker i luftig vit skjorta och bakåtkammat hår. Han tycker inte om att vara utomhus. Uppe på halvloftet har han sitt kontor där han skriver nästan varje dag, men mest på natten.

– Lennart ropar Yvonne Lombard från sin trädgårdsstol och får sin man att kliva fram till dörröppningen där vi kan hälsa.

– Jag vill inte gå inomhus på sommaren. Jag vill ha det fritt över mig mot himlen och rymden. När jag kommer hit efter tio månader i stan känns det som om jag kryper ur en liten ask och får luft. Men det blir förstås svårt att kommunicera eftersom Lennart vill sitta inne och tänka. Det är bra att dörren är ganska stor, han flyttar sig lite närmare inifrån och jag lite närmare utifrån och så kan vi prata genom öppningen, säger Yvonne.

Lennart Helsing och Yvonne Lombard har varit gifta i 53 år och har fem barn ihop. Han är en av våra största barnboks författare, har arbetat för att höja statusen på barnlitteraturen och skapat odödliga figurer som Krakel Spektakel, Kusun Vitamin och Herr Gurka.

Hon har varit anställd på Stockholms

stadsteater sedan den startade och har spelat det mesta från chokladflickan i reklamen för "Mmm... Marabou" till tunga karaktärer hos Brecht och Tjechov. Båda är högst produktiva, till hösten kommer han ut med ytterligare två böcker och hon spelar med i "Jösses flickor – återkomsten" för andra gången. Hon var också med i uruppsättningen 1974.

Deras dagar har olika rytm. Yvonne går upp tidigt på morgonen, gärna fem eller sex, cyklar nästan två mil till raukarna på andra sidan ön och håller sig på stranden med lunch och bok hela dagen. Hon kommer hem framåt sju och lägger sig gärna vid åtta, halv nio. Lennart går upp vid elvtiden, funderar vid matsalsbordet och skrivbordet, börjar laga mat när Yvonne kommer hem.

Hon väljer räkost och fettsnålt, medan han vill ha säs, kött och vållagat. Men en gång i veckan, på söndagarna, försöker de äta middag tillsammans.

VI BÖRJAR I YVONNES SFÄR och följer henne över den vilda tomt till vattnet och bryggan som pekar mot Fårösund. Yvonne Lombard har förberett sig inför intervjun och gör en kort scen i egen regi, så att hon ska få sina tankar sagda.

– Vad tycker du om Lennart, ska du fråga. Och då svarar jag: jag älskar honom. Varför då, frågar du då. För att han har ett trollspö, svarar jag. Han gör vardagen till fest. När mina föräldrar frågade om vi ville ha vardagsbestick som lysningspresent ropade Lennart att det finns inga vardagar.

Man vet aldrig vad som ska hända när han är med för han är så himla konstig. Det är det som är spännande, att jag fortfarande inte vet vad jag ska förvänta mig av honom.

– Vi har egentligen inget gemensamt spår, men jag tror att vi kompletterar varandra. Jag pratar för mycket och han för lite. Jag går fort och han går sakta, han har någon slags kinesisk filosofi. Men det svåra är att han bara tittar inåt. Han ser inte om jag köpt en ny klänning eller plockat en rufsigt bukett. Så om jag skickar brödet till honom över bordet till exempel, då vägrar jag att släppa det förrän han ser på mig. Jag säger ibland: tänk om vi dör i morgon utan att du sagt "jag älskar dig". Det vet du ju att jag gör, svarar han då.

– Och då spelar jag teater för att andra ska se mig i alla fall.

Yvonne Lombard har alltid spelat teater,

hon apade sig i skolan, var den roliga. När hennes kompis Max von Sydow sökte till Dramatens elevskola bad han henne följa med. Hon kom in direkt och fick höra att hon var en komisk begåvning. Hon spelade så många lustiga roller att hon blev överlycklig när hon skulle bli strypt på scenen för första gången, som Desdemona i Othello.

På premiären sitter alltid Lennart Helsing i publiken. Inför nya pjäser läser han manus och tycker till om vilka roller han tror skulle passa Yvonne, det är ju han som känner henne bäst och har funnits med hela vägen i karriären.

Hur fick ni tid att arbeta när barnen var små?
– Då var vi mer ihop, åt middag tillsammans.

Det har alltid varit Lennart som lagat mest mat och jag har gjort annat. Framför allt hade vi barnflickor. Jag kan ha dåligt samvete för att jag missade barnen när de var som minst och sötast, men jag var tvungen att spela teater, jag kunde inte låta bli. På något sätt var det en skön kontrast med blomkrukor och baka bullar när man kom hem från den neurotiska atmosfären på teatern. När det var som mest tänkte jag att jag får bli en halvbra mamma och en halvbra skådis, för jag behöver båda delarna.

Har du känt konkurrens mellan era karriärer?
– Jag har bara varit stolt över honom. När han får priser syr jag en klänning och är "fru Helsing" och går lite bakom honom. Vi har ▶

YVONNE

NAMN: Yvonne Lombard

ÅLDER: 77 år

YRKE: Skådespelerska

FAMILJ: Gift med Lennart Helsing, fem barn och nio barnbarn.

BOENDE: Fårö på sommaren, lägenhet i Stockholm på vintern.

KARRIÄR: Slog igenom som Patty på Alléteatern 1952. Värvades till reklamfilm och blev "Mmm... Marabou" med hela svenska folket. Har arbetat på Stockholms stadsteater sedan den startade 1960, men även gäststade andra scener och spelat in film och tv-serier. Minnesvärd satkärring i filmen "Göta kanal". Fick den kungliga medaljen Litteris et Artibus i vintras och är aktuell i "Jösses flickor – återkomsten" på Stadsteatern.

LENNART

NAMN: Lennart Helsing

ÅLDER: 87 år

YRKE: Författare

FAMILJ: Gift med Yvonne Lombard, fem barn och nio barnbarn.

BOENDE: Fårö på sommaren, Stockholm vid Klara kyrka ("lätt att bara landa på kyrkogården när det är dags") på vintern.

KARRIÄR: Har givit ut över 50 barnböcker sedan 1945, skrivit reseskildringar och lyrik för vuxna, drivit skivbolaget Snurrskivan. Är pappa till Krakel Spektakel och äger genom arv en skotsk by på en liten whiskyö. Var med om att starta Svenska barnboksintitutet. Har bland annat samarbetat med konstnärerna Poul Ströyer och Stig Lindberg liksom med kompositören Georg Riedel.

6

FRÅGOR TILL

Yvonne:

På vilket sätt är du och Lennart lika?

Vi har samma slags humor och är båda nonsenspersoner.

Olika?

På väldigt många sätt.

Vad är det bästa med Lennart?

Att han gör livet till en fest.

Vad ser du i spegeln?

Något suddigt, det är bra att jag är närsynt.

Vad ser du på tv?

Mycket. Porträtt av spännande människor, serier som "Six feet under", "Sopranos" och jag älskade "Möbelhandlarens dotter". Jag spelar in allt, eftersom jag går och lägger mig vid åtta.

Vad gör dig glad?

Lärkan, den jublar så vackert.

Lennart:

På vilket sätt är du och Yvonne lika?

Vi är båda intresserade av våra yrken.

Olika?

Hon vill prata om relationer och hur man känner, jag är gammal ingenjör – torr och logisk.

Vad är det bästa med Yvonne?

Att jag råkar vara gift med henne.

Vad ser du i spegeln?

En gammal gubbe. Man blir nog aldrig äldre än tolv år, men det gäller inte utseendet.

Vad ser du på tv?

Nästan ingenting.

Vad gör dig glad?

Att jag tycker att jag har hittat på något kul och att det är fest.

ju helt olika sorters framgångar så de har aldrig krockat. Men ibland tror jag att jag beundrar honom lite för mycket.

YVONNE LOMBARD BLIR rastlös på bryggan, vi vandrar tillbaka mot huset. Yvonne hoar som en uggle för att väcka Lennart som tagit en tupplur någonstans, vi kliver in i det mjuka inomhusljuset och kan sluta kisa.

Lennart röker mycket, röken från fyrtyo cigaretter ringlar stilla upp mot det höga taket varje dag. Han visar sin senaste idé, han vill återutge delar av "Strandbok" som ett cigarettpaket. "20 nyrullade dikter" står det på paketet och på varje papperssticka kan man läsa en fyrradig vers på hexameter.

Lennart Helsing är utbildad ingenjör och lite av hans klurighet i språket finns också i det praktiska handlaget. Han berättar om sitt självläsande Badljus Special, det tömde sina lufttankar om det blev översköljt av en våg och konstruerades för att gästerna skulle kunna nattsimma under sena fester på Färö. Ett flöt i vattnet och ett låg på bryggan så att man skulle hitta hem.

De senaste dagarna har han samlat begrepp från nyhetsläsningen på en lapp som han fiskar upp ur fickan.

– Vårt samhälle uppmuntrar inte till kreativitet, inte i skolan och inte senare heller. Det man pratar om är försäkringar, hjälmanvändning, förtidspensioner, avgångsvederlag, att man ska börja pensionsspara redan som tonåring och kolla börsen varje dag. Sådant är meningslöst. Kreativitet är inte att skapa trygghet, det är att ta risker och våga misslyckas.

– Jag visste att jag ville bli författare redan när jag var tolv år, men ett tag tänkte jag att en författare nog måste veta hur folk har det, så jag bestämde mig för att prova på alla yrken. Jag jobbade på kontor, det var jätteströkt, jag var i skogen ett tag, simlärare på kollo och fick sjömansbok. Men då blev det krig och inga båtar kom, så jag kunde aldrig ge mig ut på havet, säger Lennart Helsing.

Det ingick också i filosofin att man borde veta hur det var att ha barn, det är ju något som större delen av mänskligheten provat på. År 1952 träffade han Yvonne Lombard och under en tioårsperiod fick de fem barn.

BARN. "För erfarenhetens skull hade det nog räckt med två, men jag är glad för vartenda ett". (Lennart)

– För erfarenhetens skull hade det nog räckt med två, men jag är glad över vartenda ett. Jag satt hemma och jobbade, det har jag alltid gjort. Vi anställde hembiträden, barnen tog hjälp av varandra och vi hade någon idé om att de skulle bli självständiga.

Lennart Helsing berättar att de efter en sommarvistelse på Färö sa till barnen: nu ska ni åka hem och börja skolan, vi har slutat skolan så vi kan stanna ett tag till. Den yngsta sonen var för liten för första klass och stannade kvar när hembiträde och syskon åkte till Stockholm. Han stängde in sig på sitt rum och lärde sig läsa av pur envishet.

Det är en av de händelser som Lennart Helsing tar upp som viktiga för sina teorier omkring pedagogik. Han har skrivit flera läroböcker och engagerat sig i debatten för en friare, mer kreativ, skola. Måste man verkligen rabbla "far ror, mor är rar" för att lära sig läsa? Absolut inte, menar Lennart Helsing och har gjort ett ABC där Yvonne är representerad av Ylva som äter bakelser och folk och få och ting gör galna saker som ger bra ordvändningar och ljud. Lennart Helsing har förstuds gjort en handfast aforism av sin syn på pedagogik, citatet "all pedagogisk konst är dålig och all bra konst är pedagogisk" är välkänt.

Han låter Yvonne läsa sina texter innan de skickas till förlaget.

– Hon har bra instinkt, hon brukar känna vad som värt att spara eller om något inte låter rätt. Jag tycker att jag har stor hjälp av henne i mitt arbete, säger Lennart och kikar ut genom fönstret på sin fru som viftar på tårna i solen.

Vad tycker du om att se henne på scenen?

– Jo, det är kul. Hon är bra, man hör vad hon säger. Det är många skådespelare som inte förstår vikten av det i dag, men Yvonne har ett fantastiskt uttal, utan att skrika.

Hur är det att leva med en skådespelerska?

– Yvonne kräver en viss uppmärksamhet. Jag ger lite, men kanske inte tillräckligt. Hon ger väldigt mycket, det kan nog ingå i hennes yrke. Efter femtio år tillsammans har vi lärt oss varandra på många sätt men hon är kvinna och har kvinnliga synpunkter. Hon vill ha mycket snack om relationer och hur man känner och sänt. Jag är mer rationell och torr.

Lennart Helsing sitter ofta uppe och skriver sent, då är det lugnt, det tar några timmar att komma in i rätt anda. Här på Färö stöter ingen telefon, mobilen är bara påslagen mellan klockan åtta och nio på morgonen och då sover han. I skapandeprocessen är han ensam, där kan ingen annan vara delaktig.

För Yvonne Lombard kan de skilda världarna hamna alltför långt ifrån varandra. – Jag känner mig ensam ibland. Vi gör inte så mycket ihop och när vi försöker vara tillsammans blir jag irriterad för att han röker hela tiden så att jag får ont i halsen. Då stänger jag in honom i ett rum och så kan vi ändå inte prata med varandra.

– Saker är olika men uthärliga, sammanfattar Lennart Helsing.

Några barnbarn springer omkring i buskarna, de bor i ett av gårdshusen som är inredda för att alla ska kunna hälsa på. En stenmur toppas av en cementskulptur, ett självporträtt som en av sönerna gjort och Yvonne Lombard visar sin ros som äntligen verkar ha börjat trivas.

Under trappan upp till Lennart Helsing arbetsrum gungar en nalle med ena benet nonchalant dinglande utanför sin lilla hängmatta.

Ingen av dem är intresserad av några stora fixarprojekt, huset ska vara för semester och sköta sig själv så långt möjligt. Yvonne Lombard tycker om blommor, men föredrar dem vilda. Lennart Helsing har själv byggt huset, men säger att det aldrig blivit riktigt klart. På så sätt verkar livet bakom den gröngula postlådan kravlöst.

Yvonne Lombard har dock inte fått sin dagliga cykeltur och spritter lite frustrerad av obrukad energi. Hon är 77 år och mitt i ett hektiskt yrkesliv. Nu är det lättare att få roller än för tjugo år sedan, då befann hon sig mitt i den fruktade medelåldern, en svår period för kvinnor inom teatern. Nu är hon tillräckligt gammal för att spela tant, spöke eller mumie och har därmed fler möjligheter.

– Jag skulle bli galen om jag inte fick spela teater, odräglig. Fråga Lennart. Och skriv inte att jag "fortfarande" arbetar så mycket, "fortfarande" är ett otrevligt ord.

Lennart Helsing rumsterar i köket och gör i ordning fika. Det är han som ställer till

Lennart Helsing gillar att röka och fundera på dagarna. Sedan arbetar han på nätterna.

Yvonne Lombard vill inte slänga bort sina dagar kring huset. I stället tar hon sin cykel, lunch och en bok och sticker i väg på utflykter kring ön.

BARNSLIGHET. "Barnen tycker att vi är tramsiga och vill att vi ska umgås som vuxna människor. Men jag tror barnbarnen tycker att vi är rätt kul." (Yvonne)

fest stup i kvarten, det har han alltid gjort och familjen Helsing/Lombard har blivit kända för sina tillställningar. Då vill Lennart att det ska det vara många rätter, mycket folk och liv och blandade åldrar.

Yvonne Lombard kan ibland tycka att det är ganska skönt när det inte händer något särskilt och de slipper äta rester en hel vecka.

Lennart Helsing kommer ut med blåbärspaj, kaffe, pepparkakor och havrekakor på ett fat med en klingande speldosa i mitten. På de gula servetterna står det med guldtryck: "Trevlig helg önskar Yvonne och Lennart".

Och så berättar de hur de träffades. Det var på en maskerad på Mejlan, konsthögskolan, som låg på Hötorget då. Yvonne Lombard hade spelat Patty på kvällen, en roll hon slagit igenom stort med ("jag var redan världsberömd"). Det hade kommit ett vykort från Amerika där det stod "Patty, Sweden" som delats ut till rätt person. Hon kom till festen med två kavaljerer och fick syn på en ung man i blå burnus, något hellängat exotiskt med kapuschong. Han åt orange apelsin och så var det en rödhårig brud som han ägnade sig åt där inne i huven också. Han kom direkt från en lång resa i Afrika och hon visste mycket väl vem han var när han presenterade sig, hon hade läst hans dikter. Han däremot, hade alldeles missat Patty och kallade henne fröken Lundblad hela kvällen. Men dagen därpå ringde han och bjöd på lunch.

Det är mest Yvonne som berättar.

– Du tyckte att jag var ganska söt också, eller hur?

– Jodå... hm hm.

– Men säg det då! Kommer du ihåg min gröna klänning?

– Mmm, något grönt var det... När jag hade bjudit hem henne på lunch insåg jag att det bara fanns falukorv och ris i hyllorna, men jag gjorde någon röra med mycket kryddor så att hon inte skulle märka vad det var.

Lennart bär panamahatt och sitter i skuggan medan han talar om sitt långa engagemang i Svenska barnboksinstitutet. Hur han och de andra barnboks författarna behandlades nedlåtande och ville ha erkännande för sin gärning. En del i processen för att

höja barnbokens status blev att starta SBI, där han var styrelseledamot tills för två år sedan. Nu anser han att det är dags för andra att ta över.

Yvonne Lombard tar fram en rot som liknar en häxa. Med rundade lår, öppet skrev och tydliga bröst låg hon intill vägen när Yvonne cyklade förbi och fann henne, trots sin dåliga syn.

– Där tror jag att Lennart och jag är lika. Vi har en barnslighet i blicken när vi arbetar och vi tycker om saker som andra inte ser värdet i. Det har lett till konflikter med barnen, de tycker att vi är tramsiga och vill att vi ska umgås som vuxna människor. Men jag tror att barnbarnen tycker att vi är rätt kul.

Lennart Helsing lyfter på kakfatet och bjuder för att speldosan ska sjunga en vers till. När han skriver börjar idén ofta som en melodi eller takt betingad av vissa ord. Många av hans texter har blivit musiksatta och givits ut på det egna skivbolaget Snurrskivan, både som lästa sagor och sånger. Yvonne Lombard har varit den talade rösten till Kusin Vitamin.

Förr dansade paret gärna tillsammans, de tyckte mycket om hambo. Lennart Helsing berättar hur han dansade omkull Astrid Lindgren en gång.

Numera cyklar Yvonne hellre och Lennart föredrar att ta trappan upp till arbetsrummet. Skrivbordet står framför ett fönster och han ser det vackra utanför inifrån. Här skissar han för hand och renskriver på maskin, han använde dator ett tag men tyckte inte att den var så bra. Klockan på hyllan har stannat på halv elva.

Yvonne Lombard har ingen lust att slänga bort mer av den vackra dagen omkring huset, hon knäpper på sig cykelhjälmen och rullar bort längs landsvägen. På ramen står det "Yvonne" målat i grönt.

Lennart Helsing tänder en ny cigarett, han har tre askfat att välja mellan på arbetsbordet.

JOSEFIN OLEVİK
är reporter på DN Söndag
josefin.olevik@dn.se

YLVA SUNDGREN
är fotograf på DN
ylva.sundgren@dn.se